

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Педагогічний факультет

Кафедра історії



**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Проректор із науково-педагогічної роботи

Анатолій ОВЧАРЕНКО

«28» серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**КОНЦЕПЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ**

Ступінь: Доктор філософії

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-наукова програма: Освітні, педагогічні науки

2024-2025 навчальний рік

Розробник: Нефьодов Дмитро Валерійович, доцент кафедри історії, доктор історичних наук, доцент  Нефьодов Д. В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол № 1 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри  Рижєва Н. О.  
«26» серпня 2024 р.

## Анотація

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Концепції та проблеми сучасної історичної науки» складена Нефьодовим Д.В. відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії спеціальності 032 Історія та археологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: основні концепції та тенденції розвитку вітчизняної та світової історичної науки.

Міждисциплінарні зв'язки: програма змістовно взаємопов'язана з іншими дисциплінами навчального плану підготовки аспірантів, і, перш за все з дисциплінами «Філософія науково-дослідної діяльності», «Інформаційно-комунікаційні технології в науковій та освітній діяльності».

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредитів ECTS.

**Ключові слова:** *концепції, історична школа, історична течія, концепція, парадигма, наукові праці.*

## Abstract

The program of study of normative discipline "Concepts and problems of modern historical science" was compiled by D. Nefodov in accordance with the educational and professional program of master's training of specialty 032 History and archeology.

The subject of study of the academic discipline is: the main concepts and trends in the development of national and world historical science.

Interdisciplinary connections: the program is meaningfully interconnected with other disciplines of the postgraduate training curriculum, and, above all, with the disciplines "Philosophy of research activity", "Information and communication technologies in scientific and educational activities".

90 hours / 3 ECTS credits are allocated for the study of discipline.

**Keywords:** *concepts, historical school, historical trend, concept, paradigm, scientific works.*

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Вибіркова
Індивідуальне науково-дослідне завдання – презентація за обраною темою	032 Історія та археологія	<b><i>Семестр</i></b>
Загальна кількість годин – 90		1-й
		<b><i>Лекції</i></b>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Ступінь: Доктор філософії	10
		<b><i>Практичні, семінарські</i></b>
		20
		<b><i>Лабораторні</i></b>
		-
		<b><i>Самостійна робота</i></b>
		60
		Вид контролю: залік

Мова навчання – українська

**Примітка.** Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (30% ~ 70%).

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета курсу:** ознайомлення й використання в історичних дослідженнях основних досягнень, концепції та тенденцій вітчизняної і світової історичної науки.

### **Завдання курсу:**

- виявлення суспільних умов розвитку історичної науки на різних етапах державного розвитку;

- вивчення тих чи інших проблем минулого, вироблення істориками певних концепцій історичного розвитку;

- вивчення внутрішньої логіки розвитку ідеології, а історія тісно пов'язана з ідеологією, і її розвиток підкоряється певним своїм внутрішнім законам. Тобто історики мають справи з ідеями минулого;

- вивчення проблем методології, еволюції головних напрямків і шкіл;

- ознайомлення з розвитком методологічних прийомів історичних досліджень.

**Передумови для вивчення дисципліни:** «Філософія науково-дослідної діяльності», «Інформаційно-комунікаційні технології в науковій та освітній діяльності».

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

### **Програмні результати навчання:**

**ПРН-1** Мати передові концептуальні та методологічні знання з історії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з історії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

**ПРН-3.** Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної історії, світової та вітчизняної історичної думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій історії.

**ПРН-4.** Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

**ПРН-6.** Глибоко розуміти загальні принципи та методи історичних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері історії та у викладацькій практиці.

**ПРН-7.** Демонструвати здатність до використання сучасних методів пошуку, збору й оброблення інформації, аналізу та класифікації сукупності різновидових історичних джерел, достатніх для здійснення наукового дослідження

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувач оволодіває такими компетентностями:

### **I. Загальнопредметні:**

**ЗК 2.** Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері історії та археології, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку історії та археології.

**ЗК 3.** Здатність створювати та інтерпретувати нові знання у процесі виконання наукового дослідження; брати участь, розробляти і управляти проектами в галузі історії та археології.

**ЗК 7.** Здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.

### **II. Фахові:**

**СК 1.** Здобуття глибинних знань у галузі історії та археології, їх взаємин з іншими країнами світу, засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем історії та археології розвитку та сучасного стану наукових історичних знань, оволодіння термінологією досліджуваного наукового напрямку.

**СК 3.** Здатність обирати найбільш релевантні, передові концепції, методи, методики та підходи у проведенні досліджень в галузі історії та археології.

**СК 4.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в галузі історичної науки, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

**СК 6.** Здатність застосовувати сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та освітній діяльності.

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.**

**Тема 1.** Загальні концептуальні та методологічні засади історіософського дослідження логіки розвитку людства.

**Тема 2.** Типологія та періодизація всесвітньо-історичного процесу

**Тема 3.** Історична реальність у взаємозв'язку історичного простору та часу

**Тема 4.** Основні осередки історичної науки в Європі

**Тема 5.** Основні осередки історичної науки в країнах світу

**Тема 6.** Основні методологічні пошуки у світовій науці

**Тема 7.** Усна історія

**Тема 8.** Усноісторичні дослідження в Україні

**Тема 9.** Розвиток мікроісторичних досліджень

### **Програма навчальної дисципліни**

#### **Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни**

**Тема 1. Загальні концептуальні та методологічні засади історіософського дослідження логіки розвитку людства.** Діалектика

суб'єктивного та об'єктивного чинників у всесвітній історії. Загальне і особливе в історичному пізнанні. Проблема побудови теорії всесвітньоісторичного процесу: гіпотези та дискусії. Історичний закон, закономірність, тенденція. Міфологія історії та психологія історії – проблема історичного прецеденту. Основні напрямки історіософської думки та їх представники.

**Тема 2. Типологія та періодизація всесвітньо-історичного процесу.** Системний підхід у дослідженні історичної реальності. Співвідношення економіки, політики та культури в процесах самоорганізації різноманітних конкретно-історичних утворень. Витоки цивілізаційного циклізму та цивілізаційного занепаду. Стадіальний аналіз та концепція цивілізаційного поліцентризму – проблема взаємодоповнення.

**Тема 3. Історична реальність у взаємозв'язку історичного простору та часу.** Нерівномірність історичного розвитку: єдність та багатомайття всесвітньої історії. Соціальна формація та соціальний регіон: «локальна цивілізація» (А.Тойнбі, О.Шпенглер), «культурно-історичний тип» (К.Леонт'єв, М.Данилевський), «світ-економіка» (Ф.Бродель), «супер-етнос» (Ю.Бромлей, М.Гумільов), «осьовий час» (К.Ясперс), «історична тяглість» (М.Блок, «Аннали»). Локально-цивілізаційна карта сучасного світу та стратегічні прогнози її еволюції

#### **Кредит 2. Концепції та проблеми світової історичної науки**

**Тема 4. Основні осередки історичної науки в Європі.** Особливості функціонування історичної науки у сучасному світі. Основні інституції історичної науки у Центральній та Східній Європі. Історики та влада. Основні інституції історичної науки у Західній Європі.

**Тема 5. Основні осередки історичної науки в країнах світу.** Основні осередки північноамериканської історичної науки. Особливості функціонування історичної науки у Північній та Південній Америці. Основні інституції історичної науки. Специфіка ситуації у Латинській Америці.

**Тема 6. Основні методологічні пошуки у світовій науці.** Нові підходи до історіописання. Неометодології та «нова історія» в сучасній історичній науці. Постмодерністський поворот і його наслідки. Історія подій і «відродження наративу».

#### **Кредит 3. Концепції та проблеми вітчизняної історичної науки**

**Тема 7. Усна історія.** «Усна історія» і історики минулого. Причини виникнення інтересу до усної історії в ХХ ст. Інституалізація наукової дисципліни. Школи «усної історії»: Європа, США, Україна, Росія. Чотири парадигми розвитку усної історії (Алістер Томпсон). Усна історія та міждисциплінарна інтеграція. Генеза терміну «усна історія» (Алан Невінс). Співвідношення понять

«усна історія», «жива історія», «жива пам'ять», «усна пам'ять» та ін. «Справжня історія» versus «усна історія»: протистояння чи співрозвиток.

**Тема 8. Усноісторичні дослідження в Україні.** Дослідження за методом усної історії в Україні. Створення і діяльність Української асоціації усної історії. Конференції УАУІ. Українські дослідницькі центри з усної історії. Проекти з усної історії: міжнародний та український досвід.

**Тема 9. Розвиток мікроісторичних досліджень.** Проблематика мікроісторії. Історія побуту. Інтелектуальна історія. Історія політичної думки. «Заморська» історія. Історія довкілля. Жіноча історія. Візуальна історія. Історія читання. Історія тіла.

### 3. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<b>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</b>						
<b>Тема 1.</b> Загальні концептуальні та методологічні засади історіософського дослідження логіки розвитку людства	10	1	2			7
<b>Тема 2.</b> Типологія та періодизація всесвітньо-історичного процесу	10	1	2			7
<b>Тема 3.</b> Історична реальність у взаємозв'язку історичного простору та часу	10	0	2			8
<b>Усього:</b>	<b>30</b>	<b>2</b>	<b>6</b>			<b>22</b>
<b>Кредит 2. Концепції та проблеми світової історичної науки</b>						
<b>Тема 4.</b> Основні осередки історичної науки в Європі	10	2	2			6
<b>Тема 5.</b> Основні осередки історичної науки в країнах світу	10	1	2			7
<b>Тема 6.</b> Основні методологічні пошуки у світовій науці	10	1	2			7
<b>Усього:</b>	<b>30</b>	<b>4</b>	<b>6</b>			<b>20</b>
<b>Кредит 3. Концепції та проблеми вітчизняної історичної науки</b>						
<b>Тема 7.</b> Усна історія	10	2	2			6
<b>Тема 8.</b> Усноісторичні дослідження в Україні	10	1	2			7
<b>Тема 9.</b> Розвиток мікроісторичних досліджень	10	1	4			5
<b>Усього:</b>	<b>30</b>	<b>4</b>	<b>8</b>			<b>18</b>
<b>Разом:</b>	<b>90</b>	<b>10</b>	<b>20</b>			<b>60</b>

#### 4. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<b>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</b>		
1	<b>Тема 1.</b> Загальні концептуальні та методологічні засади історіософського дослідження логіки розвитку людства	1
2	<b>Тема 2.</b> Типологія та періодизація всесвітньо-історичного процесу	1
3	<b>Тема 3.</b> Історична реальність у взаємозв'язку історичного простору та часу	0
<b>Кредит 2. Концепції та проблеми світової історичної науки</b>		
4	<b>Тема 4.</b> Основні осередки історичної науки в Європі	2
5	<b>Тема 5.</b> Основні осередки історичної науки в країнах світу	1
6	<b>Тема 6.</b> Основні методологічні пошуки у світовій науці	1
<b>Кредит 3. Концепції та проблеми вітчизняної історичної науки</b>		
7	<b>Тема 7.</b> Усна історія	2
8	<b>Тема 8.</b> Усноісторичні дослідження в Україні	1
9	<b>Тема 9.</b> Розвиток мікроісторичних досліджень	1
<b>Усього:</b>		<b>10</b>

#### 5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<b>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</b>		
1	<b>Тема 1.</b> Загальні концептуальні та методологічні засади історіософського дослідження логіки розвитку людства	2
2	<b>Тема 2.</b> Типологія та періодизація всесвітньо-історичного процесу	2
3	<b>Тема 3.</b> Історична реальність у взаємозв'язку історичного простору та часу	2
<b>Кредит 2. Концепції та проблеми світової історичної науки</b>		
4	<b>Тема 4.</b> Основні осередки історичної науки в Європі	2
5	<b>Тема 5.</b> Основні осередки історичної науки в країнах світу	2
6	<b>Тема 6.</b> Основні методологічні пошуки у світовій науці	2
<b>Кредит 3. Концепції та проблеми вітчизняної історичної науки</b>		
7	<b>Тема 7.</b> Усна історія	2
8	<b>Тема 8.</b> Усноісторичні дослідження в Україні	2
9	<b>Тема 9.</b> Розвиток мікроісторичних досліджень	4
<b>Усього:</b>		<b>20</b>

#### 6. Лабораторні заняття

Робочим планом не передбачено

#### 7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<b>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</b>		
1	<b>Тема 1.</b> Загальні концептуальні та методологічні засади історіософського дослідження логіки розвитку людства	7
2	<b>Тема 2.</b> Типологія та періодизація всесвітньо-історичного процесу	7

3	<b>Тема 3.</b> Історична реальність у взаємозв'язку історичного простору та часу	8
<b>Кредит 2. Концепції та проблеми світової історичної науки</b>		
4	<b>Тема 4.</b> Основні осередки історичної науки в Європі	6
5	<b>Тема 5.</b> Основні осередки історичної науки в країнах світу	7
6	<b>Тема 6.</b> Основні методологічні пошуки у світовій науці	7
<b>Кредит 3. Концепції та проблеми вітчизняної історичної науки</b>		
7	<b>Тема 7.</b> Усна історія	6
8	<b>Тема 8.</b> Усноісторичні дослідження в Україні	7
9	<b>Тема 9.</b> Розвиток мікроісторичних досліджень	5
<b>Усього:</b>		<b>60</b>

### 8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

I – підготовка та захист контрольної роботи (для здобувачів ЗФН);

II – підготовка доповіді з висвітленням проблем (для здобувачів ДФН).

### 9. Форми роботи та критерії оцінювання

Зміст курсу поділений на 3 кредитів. Кожний кредит включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу здобувачів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу.

Рейтинговий контроль знань аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою

#### Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Сума балів	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

**Форми поточного та підсумкового контролю.** Комплексна діагностика знань, умінь і навичок аспірантів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння й засвоєння програмового матеріалу, уміння самостійно опрацьовувати тексти, написання і захист реферативних робіт, створення мультимедійних презентацій, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю є перевірка глибини засвоєння аспірантом програмового матеріалу.

Критерії оцінювання відповідей на семінарських заняттях

#### Враховується:

1. рівень осмислення навчального матеріалу;
2. рівень сформованості аналітичних умінь і концептуальних підходів;
3. повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
4. використання додаткової літератури;
5. порівняння, зв'язок із практикою, висновки.

<b>Бали</b>	<b>Критерії оцінювання</b>
"Відмінно" – 5	Досконале знання та розуміння понятійного апарату з тієї чи іншої теми, вільне оперування різноманітними класифікаціями. Відповідь на поставлені питання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями. Викладений матеріал має доказовий, логічний і послідовний характер. Здобувач володіє способами концентрованого викладу матеріалу. Демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання. У відповіді майже не трапляються мовленнєві помилки.
"Добре" – 4	Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Понятійна основа базується на обраній класифікації. Відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу. Недостатньо виваженою та аргументованою є доказова база. Здобувач вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації. У відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.
"Задовільно" – 3	Відповідь неповна, фрагментарна. Знання мають недостатньо стійкий та послідовний характер. Вони застосовуються переважно для виконання завдань репродуктивного характеру. У відповідях відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь має формальний характер, відсутня чіткість, структурованість. Здобувач використовує лише окремі знання у новій навчальній ситуації. У відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.
"Незадовільно" – 2	Здобувач неспроможний відтворити інформацію у певній послідовності. Оперує лише загальними фразами. Відтворює лише окремі фрагменти, називає лише розрізнені факти, дає відповідь у формі висловлювання (судження). Наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.

### **Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти**

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують аспіранти за 3 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота									КР	Накопичувальні бали/ Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	120	300/ 100
20	20	20	20	20	20	20	20	20		

### **9. Засоби діагностики**

Діагностика і контроль засвоєння програмного матеріалу здійснюється за кредитно-трансферною системою. Оцінка успішності знань аспірантів здійснюється в двох формах: поточний контроль (письмові роботи – реферати, контрольні) і підсумковий контроль (залік).

- поточний контроль за роботою та рівнем знань та вмінь через усне та письмове опитування;
- письмові контрольні та самостійні роботи;
- тестові завдання;
- співбесіди на консультаціях.

## 10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з текстами та додатковими джерелами, порівняльний аналіз; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки).

## 11. Рекомендована література

### Базова

1. Україна в Європі: контекст міжнародних відносин: [монографія] / кер. авт. кол. і наук. ред. д-р іст. наук, проф. А.І. Кудряченко; Нац. акад. наук України, Інститут європейських досліджень. – К.: Фенікс, 2011. – 632 с.
2. Сучасні європейські культурно-історичні цінності в контексті викликів глобалізації: моногр. / керівник авторського колективу і науковий редактор доктор історичних наук, професор А.І. Кудряченко, ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: Фенікс, 2014. – 444
3. Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку / За заг. редакцією А.І. Кудряченка // Колективна монографія. – Інститут європейських досліджень НАН України. – К.: Університет «Україна», 2010. – 405 с
4. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія. Львів, 2007.
5. Історіографічний словник. Харків, 2004.
6. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII – початок XX століття). Київ, 2000.
7. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. Київ, 2013.
8. Кондратюк К. К., Сухий О. М. Сучасна національна історіографія новітньої історії України (1914–2009 рр.). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010.
9. Метельова Т. О. Людина в історії: пошук системних закономірностей. – К.: Українська книга, 2002. – 448 с
10. Підгаєцький В. Модернізм і постмодернізм: уявне минуле чи інваріантне майбутнє? // Україна модерна. Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. Ч. 4–5. С. 289–318.
11. Портнов А. Історії істориків. Обличчя й образи української історіографії XX століття. К.: Критика, 2011.
12. Смолій В., Левенець Ю. Парадокси історичного пізнання (замість передмови) // Україна: політична історія: XX – початок XXI ст. // Ред. рада В. М. Литвин (голова) та ін. Ред. кол.: В. А. Смолій, Ю. А. Левенець (співголова та ін.). К.: Парламентське вид-во, 2007.
13. Таран Л. В. Провідні тенденції світової історіографії в XX ст. та проблеми кризи сучасної української історичної науки // Укр. істор. журн.- 1998.-№ 5; 1999.-№ 1.
14. Усна історія: теорія та практика / Упорядники А. Бойко, С. Білівненко, Ю. Головка та ін. Запоріжжя: ТанDEM-У, 2008. 100 с.
15. Шаповал Ю. І. Україна XX століття: особи та події в контексті важкої історії. К.: Генеза, 2001.
16. Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007.

### Допоміжна література

17. Алексієвець М. Наукові дослідження із всесвітньої історії в нашому університеті: стан і перспективи // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: історія, міжнародні відносини. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2010. Вип. 5.
18. Бурдяк В. Міжнародний науковий конгрес “Українська історична наука на порозі XXI століття” // Укр. іст. журн. 2000. № 6.
19. Дашкевич Я. Р. Дорогами української Кліо. Про становище історичної науки в Україні // Україна в минулому. К.; Львів, 1996. Вип. 8.

20. Зашкільняк Л. О. Україна між Польщею та Росією: історіографія та суспільна свідомість // Укр. іст. журн. 2005. № 5.
21. Зашкільняк Л. О., Сирота Р. Б. Міжнародна наукова конференція у Львові “Виклики сучасної історіографії: світовий та український контекст” // Укр. іст. журн. 2002. № 2.
22. Ісасвич Я. Д. XIX Міжнародний конгрес істориків в Осло // Укр. іст. журн. 2001. № 1.
23. Кентій К. В. Джерелознавчі й історіографічні питання в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка // Укр. іст. журн. 2001. № 2.
24. Касьянов Г. В. Система владних відносин у сучасній Україні: групи інтересу, клани та олігархія // Укр. іст. журн. 2009. № 1.
25. Касьянов Г. В. Сучасна історія України: проблеми, версії, міркування // Укр. іст. журн. 2006. № 4.
26. Колесник І. І. Гоголь у культурно-інтелектуальній історії України: міфи та стереотипи (до 200-річчя Миколи Гоголя) // Укр. іст. журн. 2009. № 2. С. 135–160.
27. Колесник І. Українська культура та історіографія: історія ментальностей // Укр. іст. журн. 2002. № 1.
28. Коляструк О. А. Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці // Укр. іст. журн. 2007. № 1.
29. Кондратенко Л. В., Хойнацька Л. М. До 100-річчя від дня народження М. О. Бурмистенка // Укр. іст. журн. 2002. № 6.
30. Литвин В. М., Слюсаренко А. Г. На політичній арені України (30-ті рр.). Роздуми істориків // Укр. іст. журн. 1994. № 1.
31. Нефьодов Д. В. Історія та культура України. Хрестоматія: навчальний посібник. Миколаїв : Іліон, 2016. 252 с.
32. Нефьодов Д. В. Новітня історія України. Навчальний посібник. Миколаїв : Іліон, 2021. 400 с.
33. Nefyodov D. The Ukrainian SSR postwar working class (1946–1965) in the evaluation of the sovietology in the west. Східноєвропейський історичний вісник. Дрогобич: Гельветика, 2018. Вип. 7. С. 160–172.
34. Нефьодов Д. В. Українське робітництво післявоєнного періоду (1946–1965 рр.) в історіописанні діаспори. Сторінки історії: Збірник наукових праць. Вип. 49. 2019. С. 179–190.
35. Реєнт О. П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Укр. іст. журн. 1999. № 3.
36. Потульницький В. А. Українська та світова історична наука: рефлексії на межі століть // Укр. іст. журн. 2000. № 1.
37. Проблеми періодизації історії та історіографічного процесу // Харківський історіографічний збірник. Харків, 2002. № 5.
38. Стяжкіна О. В., Гридіна І. М. Історична наука у вузах. I Всеукраїнська нарада деканів історичних факультетів державних навчальних закладів // Укр. іст. журн. 2002. № 3.
39. Таран Л. В. Проблеми епістемології історії: від позитивізму до постмодернізму (на прикладі французької, російської, української історіографії) // Укр. іст. журн. 2007. № 2.
40. Тельвак В. Творча спадщина Михайла Грушевського в оцінках сучасників (кінець XIX – 30-ті роки XX століття). – Київ; Дрогобич: “Вимір”, 2008.
41. Терно С. Вони грають зовсім не так, або постмодернізм у сучасній українській історіографії // Генеза. 2004. № 1 (9).
42. Удод О. А. Українсько-російські взаємини: історіографічні міркування й роздуми // Укр. іст. журн. 2005. № 2.

## 12. Інформаційні ресурси

1. <http://www.history.org.ua>
2. <http://www.nbu.gov.ua/>
3. <https://en.calameo.com/>
4. <https://www.ustnayaistoriya.info/>
5. <https://oralhistory.com.ua/au.html>

